

Wyrok z dnia 20 maja 1998 r.

I PKN 144/98

Dyrektorowi przedsiębiorstwa państwowego odwołanemu na podstawie art. 66 ust. 2 ustawy z dnia 25 września 1981 r. o przedsiębiorstwach państwowych (jednolity tekst: Dz.U. z 1991 r. Nr 18, poz. 80 ze zm.), w związku z wszczęciem postępowania naprawczego i ustanowieniem zarządu komisarycznego nad przedsiębiorstwem, bez wskazania żadnej innej przyczyny odwołania, przysługuje prawo do odprawy przewidzianej w art. 39 ust. 1 tej ustawy.

Przewodniczący: Prezes SN Jan Wasilewski (sprawozdawca), Sędziowie: SN Jadwiga Skibińska-Adamowicz, SA Alina Krusz-Stankiewicz.

Sąd Najwyższy, po rozpoznaniu w dniu 20 maja 1998 r. sprawy z powództwa Ryszarda G. przeciwko Przedsiębiorstwu Handlowo-Technicznemu Sprzętu Pożarniczego i Ochronnego „S.” w P. - Zarząd Komisaryczny o odprawę, na skutek kasacji powoda od wyroku Sądu Apelacyjnego-Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Poznaniu z dnia 4 grudnia 1997 r. [...]

u c h y l i ł zaskarżony wyrok i przekazał sprawę Sądowi Apelacyjnemu w Poznaniu do ponownego rozpoznania oraz rozstrzygnięcia o kosztach postępowania kasacyjnego.

U z a s a d n i e

Sąd Wojewódzki-Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Poznaniu oddalił powództwo Ryszarda G. przeciwko Przedsiębiorstwu Handlowo-Technicznemu Sprzętu Pożarniczego i Ochronnego „S.” w P. o odprawę w wysokości 18.000 zł, po dokonaniu następujących ustaleń:

Powód był zatrudniony w pozwanym Przedsiębiorstwie od 11 maja 1992 r. na stanowisku dyrektora. Wojewoda P. pismem z 12 sierpnia 1996 r. odwołał powoda z zajmowanego stanowiska z dniem 13 sierpnia 1996 r. na podstawie art. 66 ust. 2

ustawy z dnia 25 września 1981 r. o przedsiębiorstwach państwowych. Odwołanie powoda nastąpiło w związku z wszczęciem postępowania naprawczego w pozwanym Przedsiębiorstwie i ustanowieniem zarządu komisarycznego, na podstawie decyzji Wojewody P. z dnia 12 sierpnia 1996 r. Wojewoda stwierdził, że Przedsiębiorstwo od 1995 r. prowadziło działalność ze stratą, jego funkcjonowanie od 1995 r. było nieefektywne i nieopłacalne, nie realizowało też programu wyprowadzenia z trudności finansowych.

Na podstawie tych ustaleń Sąd Wojewódzki uznał, że powodowi nie przysługuje odprawa przewidziana w art. 39 ust. 1 ustawy o przedsiębiorstwach państwowych ze względu na treść ust. 2 tego przepisu. Wprawdzie powód został odwołany ze stanowiska dyrektora na podstawie art. 66 ust. 2 wymienionej ustawy, jednakże odwołanie to nastąpiło w związku z ustanowieniem zarządu komisarycznego w Przedsiębiorstwie, spowodowanym jego złą kondycją finansową i pogłębiającymi się stratami. W ocenie Sądu należało przyjąć, że pomimo podanej przez Wojewodę podstawy prawnej odwołania powoda, nastąpiło ono także w oparciu o przepis art. 37a ust. 1 pkt 3 wymienionej wyżej ustawy w związku z brakiem płynności finansowej Przedsiębiorstwa i niewypełnieniem przez okres co najmniej trzech miesięcy zobowiązań podatkowych wobec Skarbu Państwa. Sąd Wojewódzki powołał się też na wyrok Sądu Apelacyjnego w Poznaniu wyjaśniający, że dla przyjęcia, iż odwołanie dyrektora nastąpiło na podstawie art. 66 ust. 2 w związku z art. 37a ust. 1 pkt 3 ustawy o przedsiębiorstwach państwowych, nie jest konieczne powołanie obu tych przepisów w decyzji organu założycielskiego, jeżeli z całokształtu okoliczności niezbiecie wynika, że nastąpił zbieg przesłanek zawartych w tych przepisach.

Sąd Apelacyjny oddalił apelację powoda od tego wyroku, po stwierdzeniu, że powód został odwołany ze względu na zaleganie Przedsiębiorstwa w płatności zobowiązań podatkowych przez okres trzech miesięcy. Prawo dyrektora do odprawy wiąże się z przyczyną odwołania, a nie jego sposobem. Odwołanie powoda było możliwe na podstawie art. 37a ust. 1 pkt 3 ustawy o przedsiębiorstwach państwowych, a zatem z mocy art. 39 ust. 2 pkt 2 tej ustawy odprawa mu nie przysługuje. Sąd Apelacyjny podkreślił, że odprawa powinna przysługiwać dyrektorowi, który należy kieruje przedsiębiorstwem. Zadłużenie z tytułu podatków stanowi samoistną przyczynę odwołania dyrektora i pozbawia go prawa do odprawy. Sąd Apelacyjny powołał się na poglądy Sądu Najwyższego wyrażone w uchwałach z dnia 20 kwietnia

1994 r., I PZP 17/94 (OSNAPiUS 1994 nr 3, poz. 41) i z dnia 4 czerwca 1993 r., I PZP 17/93 (OSP 1994 nr 7-8, poz. 124).

W kasacji powód zarzucił błędną wykładnię przepisów art. 66 ust. 2 w związku z art. 39 ust. 2 pkt 2 i art. 37a pkt 3 ustawy o przedsiębiorstwach państwowych przez przyjęcie, że ostatni przepis stanowi samoistną podstawę do odmowy wypłacenia mu odprawy oraz pominięcie art. 117 § 2 KP, zakazującego przerzucania ryzyka prowadzonej przez pracodawcę działalności na pracownika. Kasacja zawiera wnioski o zmianę zaskarżonego wyroku oraz poprzedzającego go wyroku Sądu Wojewódzkiego i zasądzenie odprawy albo uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy Sądowi Wojewódzkiemu do ponownego rozpoznania.

Skarżący zakwestionował trafność powołania się Sądu Apelacyjnego na wskazane wyżej uchwały Sądu Najwyższego i wywiódł, że skoro Wojewoda jako przyczynę jego odwołania podał ustanowienie zarządu komisarycznego w Przedsiębiorstwie i powołał się na art. 66 ust. 2 ustawy o przedsiębiorstwach państwowych, to nie można domniemywać, że odwołanie nastąpiło z przyczyn wymienionych w art. 37a ust. 1 tej ustawy. W art. 39 ust. 2 ustawy wyłączającym prawo do odprawy nie wymienia się przyczyny przewidzianej w art. 66 ust. 2. Tylko w razie ustanowienia zarządu komisarycznego na podstawie art. 65 ust. 1a nie przysługuje dyrektorowi odprawa. Skarżący powołał się na uchwałę Sądu Najwyższego z dnia 19 września 1996 r., I PZP 21/96 (OSNAPiUS 1997 nr 6, poz. 9), w której wyrażony został pogląd, że prowadzenie przedsiębiorstwa ze stratą może być jedynie wyjątkowo kwalifikowane jako przyczyna odwołania dyrektora, gdyż co do zasady nie powinno ono powodować przerzucenia nań ryzyka gospodarczego. Pozbawienie odprawy - zdanem skarżącego - może być uzasadnione wyjątkowo, gdy ponad wszelką wątpliwość zostanie wykazane, że niewypełnienie obowiązków podatkowych przez przedsiębiorstwo jest następstwem działań dyrektora. Pracodawca powinien wykazać okoliczności uzasadniające odpowiedzialność pracownika za niepłacenie podatków.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Kasacja jest uzasadniona.

Wojewoda P. odwołał powoda ze stanowiska dyrektora na podstawie art. 66 ust. 2 ustawy z dnia 25 września 1981 r. o przedsiębiorstwach państwowych (jednolity tekst: Dz. U. z 1991 r. Nr 18, poz. 80 ze zm.) w związku z ustanowieniem zarządu

komisarycznego nad Przedsiębiorstwem. Treść pisma odwołującego z 12 sierpnia 1996 r. skierowanego do powoda jest następująca: „W związku z ustanowieniem zarządu komisarycznego nad przedsiębiorstwem państwowym pod nazwą Przedsiębiorstwo Handlowo-Techniczne Sprzętu Pożarniczego i Ochronnego S. w P. odwołuję Pana z dniem 13 sierpnia 1996 r. ze stanowiska Dyrektora Przedsiębiorstwa na podstawie art. 66 ust. 2 ustawy z dnia 25 września 1981 r. o przedsiębiorstwach państwowych (Dz. U. z 1991 r. Nr 18, poz. 80 ze zmianami)”.

Wbrew stanowisku Sądu Apelacyjnego, przepis ten określa nie tylko organ uprawniony do odwołania dyrektora przedsiębiorstwa państwowego, ale również i przyczynę odwołania, tj. ustanowienie zarządu komisarycznego. Zarząd komisaryczny nad przedsiębiorstwem, stosownie do treści art. 65 ust. 1 ustawy o przedsiębiorstwach państwowych, ustanawia się w przypadku, gdy przedsiębiorstwo prowadzi działalność ze stratą, w celu wszczęcia postępowania naprawczego. Ustanowienie zarządu komisarycznego może też nastąpić na podstawie art. 65 ust. 1a tej ustawy z przyczyn wymienionych w jej art. 37a ust. 1 pkt 4 i wówczas, zgodnie z treścią art. 39 ust. 2 ustawy, dyrektorowi odprawa nie przysługuje. Jednakże powód nie został odwołany na podstawie art. 65 ust. 1a ustawy. Żadna z przyczyn wymienionych w art. 37a ust. 1 ustawy nie została przytoczona w piśmie Wojewody, zawierającym odwołanie powoda ze stanowiska dyrektora.

Pozostaje zatem do rozważenia, czy odwołanie dyrektora na podstawie art. 66 ust. 2 tej ustawy, w związku z ustanowieniem zarządu komisarycznego nad przedsiębiorstwem, stanowi odrębną i nie ujętą w art. 37a ust. 1 przyczynę odwołania, czy też pośrednio obejmuje również jedną z przyczyn wskazanych w tym przepisie. Treść art. 65 ust. 1 ustawy uzasadnia twierdzenie, iż w przypadku ustanowienia zarządu komisarycznego wskutek prowadzenia przedsiębiorstwa ze stratą, wszystkie elementy określające przyczynę odwołania są zawarte w tym przepisie i bezprzedmiotowe jest powołanie się na art. 37a ust. 1 ustawy, jeżeli organ odwołujący z przyczyn wymienionych w tym przepisie nie odwołał dyrektora. Sąd Apelacyjny, wbrew wyraźnej treści pisma Wojewody odwołującego powoda uznał, że odwołanie nastąpiło na skutek zalegania Przedsiębiorstwa w płatności zobowiązań podatkowych przez okres trzech miesięcy. Sąd Wojewódzki wskazał także i inne przyczyny odwołania powoda. Wskazanie przyczyny odwołania dyrektora należy do kompetencji organu odwołującego. Sąd nie może w tej kwestii zastępować uprawnionego organu i określać przyczyny odwołania innej niż wymienione w piśmie odwołującym. Jeżeli odwoła-

nie powoda nastąpiło z powołaniem się wyłącznie na przyczynę wymienioną w art. 65 ust. 1 ustawy, która to przyczyna nie jest objęta treścią art. 39 ust. 2 ustawy, określającego przypadki nieprzysługiwania dyrektorowi prawa do odprawy, to oddalenie powództwa, a następnie oddalenie apelacji nastąpiło z naruszeniem wymienionych przepisów. Odwołanie dyrektora wyłącznie na podstawie art. 66 ust. 2 ustawy w związku z ustanowieniem zarządu komisarycznego nie pozbawia odwołanego prawa do odprawy (tak też wyrok Sądu Najwyższego z dnia 7 stycznia 1998 r., I PKN 453/97, nie opublikowany), jeżeli w odwołaniu organ odwołujący nie powołał się na art. 65 ust. 1a tej ustawy.

Powołana przez Sąd Apelacyjny uchwała Sądu Najwyższego z dnia 4 czerwca 1993 r., I PZP 17/93, zawiera wyjaśnienie innego problemu. Sąd Najwyższy w tej uchwale uznał, że odprawa nie przysługuje dyrektorowi odwołanemu w sposób równoznaczny z wypowiedzeniem umowy o pracę (art. 70 § 2 KP), chociaż odwołanie nastąpiło z przyczyn uzasadniających rozwiązanie umowy bez wypowiedzenia z winy pracownika (art. 52 § 1 KP). Natomiast uchwała z dnia 20 kwietnia 1994 r., I PZP 17/94, dotyczyła prawa odwołanego dyrektora do odprawy przewidzianej w art. 8 ustawy z dnia 20 grudnia 1989 r. o szczególnych zasadach rozwiązywania z pracownikami stosunków pracy z przyczyn dotyczących zakładu pracy oraz o zmianie niektórych ustaw (Dz. U. z 1990 r. Nr 4, poz. 19 ze zm.). Ze stanu faktycznego tej sprawy wynika, że dyrektor otrzymał odprawę na podstawie art. 39 ustawy o przedsiębiorstwach państwowych i spór nie dotyczył tej odprawy. Powołanie przez Sąd Apelacyjny tych uchwał Sądu Najwyższego na uzasadnienie rozstrzygnięcia było nietrafne, ponieważ nie zawierają one w ogóle stanowiska wyjaśniającego problem, jaki wystąpił w niniejszej sprawie.

Z przytoczonych wyżej względów wynika brak potrzeby rozważania pozostałych zarzutów kasacyjnych. Zaskarżony wyrok na podstawie art. 393¹³ KPC należało uchylić i sprawę przekazać Sądowi Apelacyjnemu do ponownego rozpoznania, w związku z brakiem ustaleń co do wysokości przysługującej powodowi odprawy.

=====